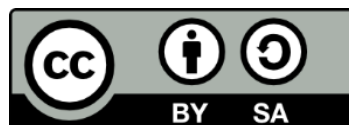

Εφαρμογές Σχολικής Ψυχολογίας

Ενότητα 9: Κακοποίηση – παραμέληση

Βασιλική Γιαννούλη

Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

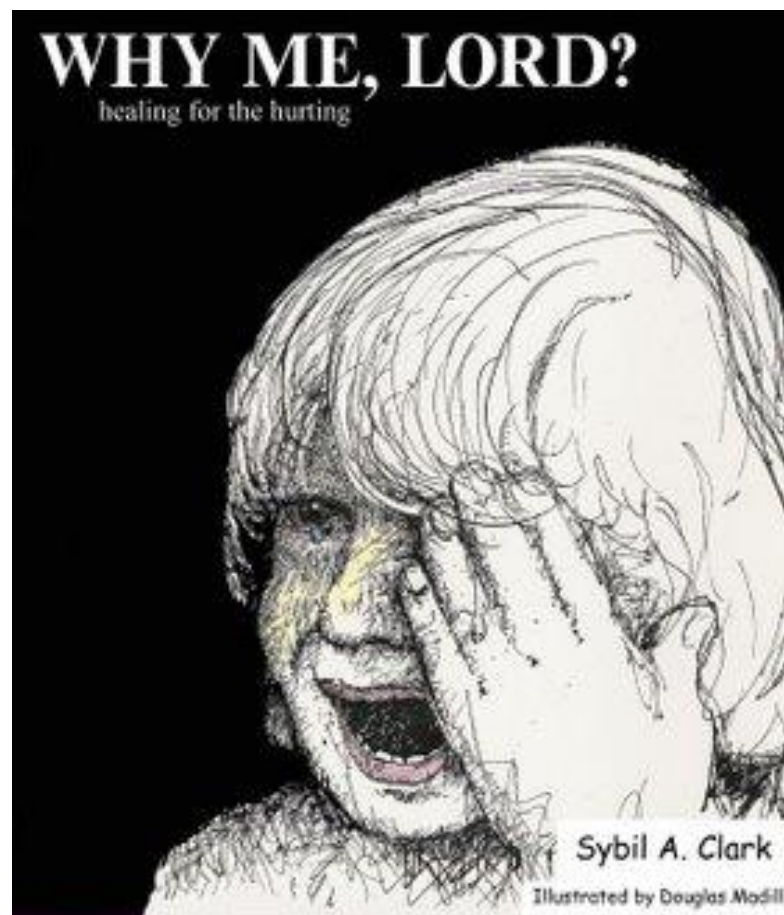
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ

ΠΑΙΔΙΩΝ

Η Παιδική Κακοποίηση με αριθμούς.....

- Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΚΑΛΕΙ 3.500 ΘΑΝΑΤΟΥΣ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ (ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ UNICEF)

Επίσης 500.000 με 1.500.000 Παιδιά πέφτουν θύματα βίας κάθε χρόνο ενώ 275.000.000 βιώνουν τη βία μέσα στο ίδιο τους το σπίτι

Σύμφωνα με τον ξενώνα Ελίζα S.O.S **28.000** ελληνόπουλα έπεσαν θύματα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης το 2010 -τα **7.500** είναι κάτω των 5 ετών, το **8%**, όσων κακοποιούνται σωματικά από γονείς και συγγενείς μένουν ανάπηρα, το **6%** των βαριά τραυματισμένων υποκύπτουν και τα μισά δεν ξεπερνούν ποτέ τα ψυχολογικά τραύματα

Η Παιδική Κακοποίηση με αριθμούς.....

- Το διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου **2011** η γραμμή **SOS 1056** δέχτηκε **383** καταγγελίες για κακοποίηση-παραμέληση **770** ανηλίκων. Το **48%** των καταγγελιών αφορούσε παραμέληση ανηλίκου, το **44%** σωματική κακοποίηση, ακολουθεί η σεξουαλική κακοποίηση με **3%** όπως και η εξώθηση στη ζητιανιά, η συναισθηματική κακοποίηση με **2%** και η εγκατάλειψη με **1%**. Οι γονείς ως θύτες είναι το **39%** των περιπτώσεων, το **38%** μόνη η μητέρα, το **17%** μόνο ο πατέρας και το **6%** άλλο άτομο

Κακοποίηση =

= είναι μια βίαιη και επιθετική συμπεριφορά ή ενέργεια που προκαλεί βλάβη, τραύμα, πόνο, φόβο, αίσθημα δυσαρέσκειας, δυσφορίας, αποστροφής ή ενοχής και έχει αρνητική επίδραση στο άτομο που την δέχεται (Hart, Bassard, & Karlson 1996)

---Κέντρο Ερευνών - Innocenti Unicef 2006 = 3.500 παιδιά κάτω των 15 ετών πεθαίνουν κάθε χρόνο από κακοποίηση ή παραμέληση στο βιομηχανικό κόσμο – **η νομιμοποιημένη χρήση βίας κατά των παιδιών είναι παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ακόμα και εάν συμβαίνει μέσα στο σπίτι** (είτε από τους γονείς, είτε από άλλους συγγενείς, είτε ακόμα από το προσωπικό ιδρυμάτων, εκπαιδευτικοί, βρεφοκόμοι

Κακοποίηση

---**ενεργητική** **κακοποίηση** = εμπειριέχει βία, επιβολή, απειλή, επιθέσεις στη σωματική και προσωπική ακεραιότητα & ασφάλεια των παιδιών

---**παθητική** **κακοποίηση** = εμπειριέχει απουσία φροντίδας & προστασίας – παραβίαση βασικών δικαιωμάτων των παιδιών που εμποδίζουν την ανάπτυξη (Peake, 2003 & Thompson & Wyatt 1999)

---**οι συνηθέστερες μορφές κακοποίησης** =

- **σωματική κακοποίηση -παραμέληση**
- **Σεξουαλική κακοποίηση**
- **συναισθηματική κακοποίηση**
- **Παραμέληση & έκθεση σε κίνδυνο**
- **εκμετάλλευση**

Κακοποίηση

σωματική παραμέληση =εκδηλώνεται με συστηματική κακή σίτιση, δυστροφία μη οργανικής αιτιολογίας, κακή υγιεινή, ακατάλληλη ένδυση, στέρηση τροφής και συνεχής κόπωση

---ΗΠΑ =το **45%** των αναφορών αφορούν **σωματική παραμέληση** & το **25%** αφορούν **σωματική κακοποίηση**, το **10-20%** **συναισθηματική κακοποίηση** & το **5-10%** αφορούν αδιευκρίνιστες μορφές παραμέλησης-κακοποίησης

---η σωματική παραμέληση συνυπάρχει με τη **συναισθηματική** καθώς ο γονέας δεν εκδηλώνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη, τα επιτεύγματα και τις δραστηριότητες του παιδιού (Thompson & Wyatt 1999)

Κακοποίηση

---τα παιδιά με σωματική παραμέληση εμφανίζουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, έλλειψη εμπιστοσύνης, γενική αίσθηση δυστυχίας, χαμηλή σχολική επίδοση (kendall & Eckenrode 1996)

σωματική κακοποίηση

=περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμούς, ή κακώσεις διαφορετικής σοβαρότητας που δεν οφείλονται σε ατυχήματα –οι κακώσεις αυτές παρατηρούνται συχνότερα στο κεφάλι και στα άκρα (kazdin et al. 2005)

- χτύπημα του παιδιού με τη ζώνη, κουτάλι ή ραβδί, το να τσιμπά, να του τραβά τα μαλλιά, να το χαστουκίζει, να το δαγκώνει, να το καίει (με τσιγάρο) είναι κακοποίηση

- Το να χρησιμοποιεί ακατάλληλες μεθόδους πειθαρχίας για την ηλικία του παιδιού, να ταρακουνάει το βρέφος, να το πετά δυνατά σε μια επιφάνεια αποτελεί κακοποίηση

Κακοποίηση

---ο Αγάθωνος-Γεωγόπουλος(1998) κατέγραψε στην ελληνική πραγματικότητα ότι ένα **22%** των παιδιών με εμπειρίες ΣΚ αντιμετώπιζαν νευρολογικά προβλήματα, **27%** αντιμετώπιζαν νοητική υστέρηση & **45%** είχαν προβλήματα ψυχικής υγείας –ένα **17%** είχε διακόψει το σχολείο (έχουν συχνά επιθετική συμπεριφορά, παραβατικότητα ή προβλήματα συμπεριφοράς) [Dodge, Pettit, Bales & Valente, 1996; Kendall-Tackett & Eckenrode 1996]

---**τα προβλήματα εσωτερίκευσης** είναι επίσης πιο συχνά =αυτοκτονική συμπεριφορά, συναισθηματικές διαταραχές, ανεπαρκείς κοινωνικές σχέσεις

---**οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουμε δυσκολίες συνεργασίας με τους γονείς**–συνήθως δυσαρεστημένοι & εχθρικοί ενώ με τα παιδιά έχουμε να αντιμετωπίσουμε και τις πιθανές συγκρούσεις τους με τους συνομηλίκους τους

Κακοποίηση

---μαρτυρίες σωματικής κακοποίησης ξεκινάνε από την Αμερική το '60 (Kemper)

---στην Ελλάδα δεν υπάρχουν σαφή επιδημιολογικά δεδομένα για την έκταση του προβλήματος –ενδεικτικές μελέτες μαρτυρούν πως το 0,60% των παιδιών που νοσηλεύονται στο Νοσοκομείο Παιδων «Αγία Σοφία» έχουν υποστεί σωματική κακοποίηση –(με 68% κρανιοεγκεφαλικών τραυμάτων σε παιδιά κάτω των 2 ετών –Διαρεμέ, 2004)

Οι αιτίες είναι ενδοοικογενειακές – εξωοικογενειακές

Διαταραγμένες σχέσεις ανάμεσα σε γονείς, σε γονείς και παιδί, σε γονείς και διευρυμένη οικογένεια [συνήθως κοινωνικά απομωνώμενες οικογένειας, χωρίς σχέσεις με τους γείτονες – φίλους]

συμπτώματα σωματικής κακοποίησης =

- Μώλωπες σε ασυνήθιστα σημεία του σώματος ή σημάδια από κάψιμο
- σημάδια από ανθρώπινη παλάμη ή τσιμπήματα
- πολλαπλά σημάδια σε διαφορετικά στάδια επούλωσης
- φοβισμένη & επιφυλακτική στάση απέναντι στους άλλους & απέναντι στο σωματικό άγγιγμα κυρίως όταν βλέπει απότομες κινήσεις
- Παγωμένο βλέμμα – ανησυχία ή και υπερκινητικότητα
- χαμηλή αυτοεκτίμηση, θλίψη, στεναχώρια ή απάθεια ή απόσυρση
- Χαμηλή σχολική επίδοση, διαταραχές συμπεριφοράς, υπερβολική σοβαρότητα σε σχέση με τους συνομηλίκους, περιορισμένο αυθορμητισμό
- σε περιπτώσεις σοβαρής κακοποίησης –έχουν παρατηρηθεί «ψυχωσικές» αντιδράσεις όπου χάνεται η επαφή με την πραγματικότητα

Κακοποίηση

---η σωματική κακοποίηση συνδέεται στενότερα στα πρώτα χρόνια ζωής του παιδιού-ατόμου με την μετέπειτα ανάπτυξη επιθετικής συμπεριφοράς

---η εμπειρία της διδάσκει επιθετική συμπεριφορά και αποδοχή αυτής στις στενές σχέσεις (Margolin & Gordis, 2000)

---η επιθετικότητα αυτή είναι έντονη κατά την διάρκεια παιχνιδιού με συνομηλίκους και εκφράζεται με διαξιφισμούς, μικροψυχία και αντικοινωνική συμπεριφορά (Manly et. al., 1994)

---τα παιδιά θύματα έχουν προβλήματα πειθαρχίας στο σχολείο – αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και συχνά εκδηλώνουν τη συμπεριφορά του σκασιάρχη μαθητή

---η σκληρή ανεξέλεγκτη τιμωρία καθώς και η γονεϊκή απόρριψη στο οικογενειακό περιβάλλον ενδέχεται να προκαλέσουν στο παιδί αισθήματα εγκατάλειψης & αναποτελεσματικότητας άγχους και κατάθλιψης

Κακοποίηση – βασικές αρχές και υποδείξεις

- ❖ ευαισθητοποίηση & ενημέρωση των γονέων για το τι είναι σωματική κακοποίηση
- ❖ χρήση κοινής λογικής για την αξιολόγηση των σημάδιών που μπορεί να έχει ένα παιδί π.χ.
υπάρχουν σημάδια από το καθημερινό παιχνίδι αλλά αυτά συνήθως περιορίζονται στα γόνατα, στους αγκώνες και στις κνήμες (οι μώλωπες στην κοιλιά, στα μάγουλα στα αυτιά, στους γλουτούς, στο στόμα, τα μαυρισμένα μάτια δεν προέρχονται από το καθημερινό παιχνίδι (McChesney, 2002)
- ❖ στις > των περιπτώσεων είναι αποτέλεσμα του θυμού του γονέα – σε ένα 60% οι γονείς δεν θέλουν να κακοποιούν το παιδί του αλλά το επαναλαμβάνουν

Κακοποίηση

---χρειάζεται να υπάρξει θεραπευτική παρέμβαση – εστιασμός στο θύμα + στην οικογένεια για αποτροπή επανάληψης

❖ **άρα όταν υποψιαστούμε κάτι μιλάμε στους γονείς για την κακοποίηση & τις συνέπειες της στην συναισθηματική & ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού** (στην περίπτωση των εμφανών πειστηρίων – ενημερώνουμε τις αρχές, εισαγγελέας, αστυνομία για την εισαγωγή του παιδιού στο νοσοκομείο και την παροχή της κατάλληλης φροντίδας (Dubowitz, 2000)

Αντιδράσεις εκπαιδευτικών???

---οι αντιδράσεις των εκπαιδευτικών συνδέονται με τον **επαγγελματικό τους ρόλο** που εστιάζεται στην πληροφόρηση των παιδιών όσο και στην δυνατότητα των ιδίων να τους παρέχουν επαρκείς απαντήσεις στα ερωτήματα = όταν καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα παιδί με εμπειρία κακοποίησης στο οικογενειακό περιβάλλον βρίσκονται σε δύσκολη θέση –δεν έχουν επαρκή πληροφόρηση & τρόπους στήριξης τόσο των ιδίων όσο και των μαθητών

---από την άλλη πλευρά όσοι εκπαιδευτικοί επιτρέπουν στον εαυτό τους να αναστατώνονται από ένα τέτοιο συμβάν –**κινδυνεύουν** να χάσουν τον σεβασμό των συναδέλφων τους αλλά και των οικογενειών –αισθάνονται ότι πρέπει να μετακινηθούν από ένα ρόλο πληροφοριοδότη γνώσεων σε έναν επαγγελματία που θα πρέπει να είναι σε θέση να στηρίζει τα παιδιά σε ανάγκη & να εκδηλώνει ενσυναίσθηση = επομένως χρειάζονται γνώση και εκπαίδευση και σε ενδοσχολικό + εξωσχολικό περιβάλλον

Αντιδράσεις εκπαιδευτικών???

---οι αντιδράσεις των εκπαιδευτικών συνδέονται και **με το σχολείο ως εργασιακό περιβάλλον** = ανάγκες του προσωπικού – περιορισμένη ευκαμψία & περιθώρια για αλλαγές ως αφορά τις εργασιακές πρακτικές (δεσμεύσεις αναλυτικού προγράμματος, ωραρίου – δεν έχει αναπτύξει την κουλτούρα της έννοια της φροντίδας- και συχνά μόνοι στην αντιμετώπιση ενός τέτοιου περιστατικού)

---προσωπικές αντιδράσεις = μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από το συμβάν της κακοποίησης – νιώθοντας ότι δεν έχει κάνει σωστά την δουλειά του – δεν διαφύλαξε το παιδί –πέραν του ότι αισθάνεται ότι θα πρέπει να φανεί δυνατός και να ελέγξει και να πιέσει τα δικά του συναισθήματα – ή ένδειξη δυσκολίας να συμμετέχει όταν συνδέεται φιλικά + οικογενειακά με το παιδί [βασανιστικά ερωτήματα για το τι θα μπορούσε να κάνει περισσότερο, αισθήματα αμφιθυμίας, ανταγωνισμού με την οικογένεια, αμφισβήτηση του έργου του]

Αντιδράσεις εκπαιδευτικών???

---**84%** των περιπτώσεων κακοποίησης που αναγνωρίζονται στο σχολεία δεν αναφέρονται –

---μια συστηματική καταγραφή από αμερικάνικες & αγγλικές μελέτες = ότι οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν **10-15%** όλων των αναφορών (Veltman & Browne, 2003) –οι εκπαιδευτικοί φοβούνται τις αντιδράσεις των γονέων & αυτό γιατί η αναγνώριση της παραμέλησης -κακοποίησης διαφέρει από την τυπική ενέργεια της αναφοράς – **ενέχει κίνδυνο της ετικετοποίησης**

--οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται αντιμέτωποι με σοβαρά διλήμματα
=ενδιαφέρον για το παιδί, αυτονομία οικογένειας, επαγγελματική ευθύνη έναντι νομοθετήσεων περί αναφοράς

---στην νομοθετική κοινωνική πολιτική πολλών χωρών δεν υπάρχουν κονδύλια για θεραπευτική στήριξη των παιδιών και των οικογενειών – θα πρέπει να υπάρξει καλύτερη κάλυψη των εκπαιδευτικών ως προς τον ρόλο της αναφοράς

Αντιδράσεις εκπαιδευτικών???

---τα τελευταία χρόνια εκφράζεται έντονη ανησυχία καθώς περιορίζεται η ικανότητα των φορέων παιδικής προστασίας να ανταποκριθούν επαρκώς στο κοινωνικό πρόβλημα της παιδικής κακοποίησης (Flaherty Jones & Sege, 2004) =υπάρχουν περιπτώσεις κακοποίησης που χάνονται μέσα στο σύστημα των υπηρεσιών καθώς δεν διερευνώνται οι υποψίες – σε άλλες περιπτώσεις τα παιδιά δεν αντιμετωπίζονται θεραπευτικά, συχνά απομακρύνονται από τις οικογένειες ή επιστρέφουν σε ιδρυματικές δομές με ανεπαρκή έλεγχο της ανάπτυξης τους

---άρα μιλάμε για πολυπαραγοντικό πρόβλημα = πολυπροβληματικές οικογένειες, οι οποίες ενσωματώνουν αστική ή αγροτική φτώχεια, κουλτούρα των ουσιών ή δυσλειτουργία γειτονιάς, αλλαγές στην κοινωνική πολιτική που αφορούν την οικογένεια και την παιδική προστασία

Αντιδράσεις εκπαιδευτικών???

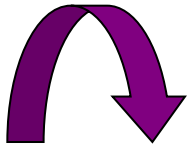
---αν και το εκπαιδευτικό σύστημα εν δυνάμει αποτελεί σύμμαχο φορέων παιδικής προστασίας υπάρχει το πρόβλημα της διεπαγγελματικής συνεργασίας (Hawkinw & McCallum 2001 – ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί δεν είναι έτοιμοι –σε θέση- να βοηθήσουν σε κάτι το οποίο δεν είναι ειδικοί = γνωρίζουν για την ανάπτυξη των παιδιών, για το πώς μαθαίνουν, για τη δυναμική της σχολικής ομάδας αλλά θεωρούν ότι στα ζητήματα που αφορούν τα συναισθήματα των παιδιών, στην κατάχρηση εξουσίας & στην σεξουαλικότητα δεν έχουν επαρκή εκπαίδευση

[χρειάζονται διασφάλιση ότι δεν θα αντιμετωπίσουν μόνοι τους περιστατικά παιδικής κακοποίησης -&- ότι θα τους βοηθήσει κάποιος σε ζητήματα που θα εγείρει πιθανή απόφαση αναφοράς τέτοιων περιστατικών] =τι σημαίνει πώς ένας εκπαιδευτικός χρειάζεται να παραπέμπει σε κάποια υπηρεσία???

Θυμόμαστε ότι οι εκπαιδευτικοί δεν αναφέρουν τις περιπτώσεις κακοποίησης γιατί =

- *Ανεπαρκής εκπαίδευση (McIntyre, 1987)*
- *Δυσκολίες ως προς τον ορισμό της κακοποίησης καθώς και ασάφειες ως προς τις συνθήκες εμφάνισης της (Hazzard, 1984; Hazzard & Rupp, 1986)*
- *ο φόβος και οι στάσεις των υπολοίπων εμπλεκόμενων όπως ο σύλλογος διδασκόντων ή οι οικογένειες των παιδιών (Abrahams et al., 1992)*
- *Οι αρνητικές εμπειρίες που έχουν ήδη διαμορφώσει οι εκπαιδευτικοί από προηγούμενες προσπάθειες τους για συνεργασία σε συνδυασμό με τις αντιδράσεις των εξειδικευμένων υπηρεσιών (Zellman & Foller, 1996; Kallichman, Graig & Follistad, 1990; O'Tolle, Webster, O'Toole & Lucal, 1999)*
- *τα χαρακτηριστικά των περιπτώσεων κακοποίησης καθώς και των εκπαιδευτικών = 1^η η κακοποίηση η σωματική, 2^η η συναισθηματική, 3^η η παραμέληση και 4^η σεξουαλική κακοποίηση*

Θυμόμαστε ότι οι εκπαιδευτικοί δεν αναφέρουν τις περιπτώσεις κακοποίησης γιατί =

---η ποιότητα της υποψίας, η παρουσία μαρτυρίας από το περιβάλλον του παιδιού, η ύπαρξη αποκάλυψης από πλευράς του παιδιού **επηρεάζουν καθοριστικά την απόφαση του εκπαιδευτικού να αναφέρει την περίπτωση στις αρμόδιες υπηρεσίες**

---επιπλέον η ηλικία του παιδιού παίζει καθοριστικό ρόλο καθώς όσο μεγαλώνουν αναγνωρίζεται η δυνατότητα να αναζητήσουν τα ίδια βοήθεια –σε συνδυασμό με το υποστηρικτικό πλαίσιο του σχολικού συστήματος & το επαγγελματικό κύρος ου εκπαιδευτικού

= η εμπλοκή εξαρτώμενων και ανώριμων ως προς την ολοκλήρωση της ανάπτυξης παιδιών και εφήβων σε σεξουαλικές δραστηριότητες τις οποίες δεν κατανοούν συνειδητά για τις οποίες δεν είναι σε θέση να δώσουν έγκυρη συναίνεση και οι οποίες παραβιάζουν τις αντιλήψεις της κοινωνίας όσον αφορά τους οικογενειακούς ρόλους

Μορφές σεξουαλικής κακοποίησης =

- Επαφή καθ' οποιονδήποτε τρόπο ενηλίκου με τα γεννητικά όργανα του παιδιού & το αντίστροφο
- την διείσδυση με οποιονδήποτε τρόπο στο στόμα ή στα γεννητικά όργανα ή στον πρωκτό του παιδιού
- την έκθεση του παιδιού σε πορνογραφικό υλικό οπτικό ή ακουστικό
- την παρακολούθηση του παιδιού χωρίς ρούχα από ενήλικα ή τον βιασμό

Σεξουαλική κακοποίηση

---οι θύτες είναι κυρίως άτομα του οικογενειακού,

φιλικού και κοινωνικού περιβάλλοντος του παιδιού – άτομα που έχουν σχέση εξουσίας μαζί του ώστε να εξασφαλίζουν τη σιωπή του

---επίσης οι θύτες σε ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 70-80% υπήρξαν οι ίδιοι θύματα στην παιδική τους ηλικία (Presell 2000)

---τα σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά συνθέτουν μια ετερογενή ομάδα (φύλο, ηλικία, συχνότητα & διάρκεια κακοποίησης)

---τα κορίτσια = 2.5-3 φορές κινδυνεύουν περισσότερο να θυματοποιηθούν σε μικρότερη από ότι σε μεγαλύτερη ηλικία

Η οικογένεια πυρήνας υψηλού κινδύνου- παράγοντες

- Μέλος της οικογένειας πρώην θύμα σεξουαλικής κακοποίησης.
- Προβλήματα στις σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού.
- Άγαμη μητέρα.
- Προβλήματα υγείας στους γονείς (πχ. άρρωστη μητέρα).
- Παρουσία πατριού ή συντρόφου μητέρας.
- Χαμηλό κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο γονιών, δεν εξαιρούνται τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα.
- Σύγχυση οικογενειακών ρόλων και η απουσία ορίων.
- Η παρουσία κάποιας ψυχοπαθητικής προσωπικότητας.
- Εσωστρεφείς οικογένειες.

Η στάση των μελών της οικογένειας (μητέρας και θύματος)

- Τυπικός δράστης είναι ο πατέρας, θύματα τα κορίτσια.
- Τελευταία διερευνώνται και περιπτώσεις κακοποίησης αγοριών από τις μητέρες.
- Η μητέρα συνήθως γνωρίζει τι συμβαίνει, αλλά σιωπά και συμβάλλει στην απόκρυψη του προβλήματος.
- Τα παιδιά- θύματα με τη σιωπή τους προστατεύουν το δράστη και όλη την οικογένεια.

Οικογενειακή βία

Το σύνδρομο του αμέτοχου θεατή

- Οι ενέργειες ή οι απειλές από ένα άτομο ενάντια σε ένα άλλο μέλος της οικογένειας.
- Ως «**σύνδρομο του αμέτοχου θεατή**» ορίζεται η έκθεση του παιδιού για μακρό χρονικό διάστημα σε διάφορες μορφές ενδο-οικογενειακής βίας χωρίς το ίδιο να υφίσταται κακοποίηση.

Σεξουαλική κακοποίηση

---τα άτομα με αναπηρία αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου (παιδιά με κώφωση, με ΝΥ, με προβλήματα επικοινωνίας λόγω εξάρτησης που αναπτύσσουν με τρίτα άτομα) [Westcott & Jones 1999)

---η μορφή και η δομή της οικογένειας συμβάλει στους γενεσιουργούς παράγοντες του φαινομένου
[ασθένεια της μητέρας, αλκοολισμός, της μητέρας, παρατεταμένη απουσία της μητέρας, συζυγικοί καβγάδες, χρήση ουσιών από τους γονείς, κοινωνική απομόνωση καθώς και συχνές και σκληρές τιμωρίες από τους γονείς αυξάνουν τον κίνδυνο σεξουαλικής κακοποίησης (Nelson et. al., 2002)

Σεξουαλική κακοποίηση

---υπάρχει ένα ευρύ φάσμα συνεπειών =κατάθλιψη, διαταραχή άγχους, προβλήματα συμπεριφοράς και διαταραχή μετατραυματικού στρες (Saywitz et. al., 2000)

Μετατραυματικό στρες =

[ένα τραυματικό γεγονός ή καταστροφή όπως βιασμός, μάχη, φυσική καταστροφή, απειλή ασφάλειας αγαπημένων προσώπων ή το βίωμα ενός βίαιου θανάτου –φέρνει μετά από ένα μήνα περίπου προβλήματα συγκέντρωσης, μνήμης, ικανότητας χαλάρωσης, παρορμητικότητας, εύκολο ξάφνιασμα, ανήσυχο ύπνο, αγχώδης διαταραχή και κατάθλιψη αλλά πάνω από όλα ψυχολογικό μούδιασμα –το αίσθημα της απομάκρυνσης από τους άλλους σαν να βρίσκεται μπροστά σε παρέλαση –μπορεί να είναι χρόνια, για λίγο ή με καθυστερημένη εκδήλωση

---σε μεγαλύτερη ηλικία σχετίζεται με την κατάχρηση ουσιών, κατάθλιψη, αυτοκτονικά επεισόδια και πιθανή σεξουαλική κακοποίηση υπό την μορφή βιασμού

ενδείξεις κακοποιημένου παιδιού =

- εφιάλτες & προβλήματα ύπνου
- απόσυρση ή έντονη προσκόλληση σε κάποιον ενήλικα
- ασυνήθιστη μυστικοπάθεια
- ξαφνικές και απρόσμενες αλλαγές στη διάθεση
- παλινδρόμηση σε προγενέστερες συμπεριφορές, π.χ. ενούρηση
- ανεξήγητος φόβος για συγκεκριμένα άτομα ή τοποθεσίες
- γνώση και χρήση νέων λέξεων που χρησιμοποιούνται από τους ενήλικες για μέρη του σώματος
- αναφορές σε κάποιον καινούριο μεγαλύτερο φίλο και ανατιολόγητη εμφάνιση δώρων ή χρημάτων
- σωματικές ενδείξεις αδικαιολόγητη ευαισθησία πόνος ή μώλωπες στη στοματική η γεννητική περιοχή
- Φυγή από το σπίτι – αιφνίδια εμφάνιση ενοχικής συμπεριφοράς & εκδήλωση συστολής – σιωπής ή μεγάλης προθυμίας για κολακεία

Σεξουαλική κακοποίηση

Βασικές αρχές & υποδείξεις αντιμετώπισης =

τα άτομα που έχουν υποστεί κακοποίηση παρουσιάζουν κατάθλιψη –συνίσταται στα άτομα αυτά ψυχοθεραπεία & φαρμακευτική αγωγή –μιλάμε για ένα πολυδιάστατο, μακροχρόνιο και ιδιαίτερα επώδυνο φαινόμενο

---ωστόσο η ουσία του πράγματος έγκειται στην πρόληψη & όχι στην αντιμετώπιση των συνεπειών

---προτείνεται λοιπόν η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων τα οποία θα στοχεύσουν στην εκπαίδευση των παιδιών να αναγνωρίζουν ενδεχόμενες καταστάσεις και να ανακοινώνουν ένα τέτοιο γεγονός στους ενήλικες που εμπιστεύονται

Σεξουαλική κακοποίηση

----οι μαθητές θα πρέπει να αποκτήσουν ικανότητες

αυτοπροστασίας –ενσωματώνοντας το υλικό στο δυναμικό της συμπεριφοράς τους

---***αρνητική επίπτωση του προγράμματος = θα πρέπει όμως να λάβουμε υπόψη **το άγχος των παιδιών** που προκύπτει από το γεγονός ότι δεν αντιλαμβάνονται ακριβώς ποια θα πρέπει να είναι η σχέση τους είτε με μικρότερα είτε με μεγαλύτερα παιδιά σε επίπεδο αγγίγματος (Taal & Edelaar, 1997)

---παράλληλα θα πρέπει να υλοποιηθούν και προγράμματα που θα απευθύνονται στους γονείς με στόχο την ενημέρωσή τους και την απόκτηση δεξιοτήτων για τον περιορισμό της κακοποίησης & παιδικής εγκατάλειψης

Σεξουαλική κακοποίηση

Συγκεκριμένα =

- ✓ ενημερώνουμε τους μαθητές για το τι είναι σεξουαλική κακοποίηση
- ✓ εστιάζουμε στη θετική στάση –χρησιμοποιούμε δραστηριότητες και τεχνικές οι οποίες μπορούν να προλάβουν, να αποτρέψουν, να περιορίσουν ακόμα και να σταματήσουν ένα πρόβλημα όσον το δυνατόν συντομότερα - δεν χρησιμοποιούμε τεχνικές που τρομοκρατούν τα παιδιά ούτε συζητάμε ιστορίες που περιγράφουν θυματοποίηση παιδιών
- ✓ δημιουργούμε ευκαιρίες ενεργητικής πραξιακής μάθησης –δηλ. ωθούμε τους μαθητές να κάνουν πρακτική με το σώμα τους και με τη φωνή τους ώστε να αποφύγουν μια προβληματική κατάσταση – περιγράφουμε το είδος των αγγιγμάτων που μπορεί να δεχτεί ένα παιδί

Σεξουαλική κακοποίηση

- ✓ χρησιμοποιούμε γλώσσα που δεν βασίζεται στον φόβο –εκπαιδεύουμε τους μαθητές να είναι ενήμεροι και συνειδητοποιημένοι και όχι ανήσυχοι και φοβισμένοι π.χ. απέναντι σε αγνώστους
- ✓ χωρίς να προκαλέσουμε φόβο γονείς και εκπαιδευτικοί εξηγούμε ποια είναι η αποδεκτή συμπεριφορά ανεξάρτητα από ποιόν προέρχεται και πόσο οικείο πρόσωπο είναι
- ✓ Ενημερώνουμε γονείς για τους κινδύνους που παραμονεύουν μέσω του διαδικτύου -προτείνουμε να πάρουν μέτρα ώστε να φροντίζουν ο υπολογιστής που χρησιμοποιούν τα παιδιά να βρίσκονται σε κοινόχρηστο χώρο –τα παιδιά να επικοινωνούν μόνο με ασφαείς ιστοσελίδες και να μην ανοίγουν κανένα μήνυμα εάν δεν γνωρίζουν τον αποστολέα

Σεξουαλική κακοποίηση

- ✓ διδάσκουμε στους μαθητές για τα χαρακτηριστικά του φύλου τους και για τα απαραβίαστα μέρη του σώματος τους (Taal & Edelaar 1997) – διδασκαλία σεξουαλικής αγωγής –ταμπού για τη χώρα μας –δεν υπάρχει στο αναλυτικό πρόγραμμα
- ✓ εξηγούμε στους μαθητές ότι ένα τέτοιο γεγονός δεν είναι ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ λάθος και ότι μπορούν να εμπιστευτούν και εμάς και τους γονείς τους
- ✓ εκθέτουμε τα παιδιά σε τεχνικές προσέγγισης των θυτών και τους υποδεικνύουμε τρόπους αντίδρασης

Συναισθηματική κακοποίηση

= ο τύπος συμπεριφοράς λεκτικής ή πρακτικής που θέτει την συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού σε κίνδυνο –στηρίζεται στην δύναμη ή στον έλεγχο Glaser 2002

Μορφές συναισθηματικής κακοποίησης =

- **Απόρριψη** – άρνηση αναγνώρισης της παρουσίας, της αξίας του παιδιού –η επικοινωνία μαζί του είναι τέτοια που το κάνει να νιώθει ένοχο, άχρηστο ή κατώτερο (π.χ. η επαναλαμβανόμενη διαφορετική συμπεριφορά προς το παιδί σε σχέση με τα αδέρφια του με τέτοιο τρόπο που το παιδί να δυσφορεί και να νιώθει ότι είναι ανεπιθύμητο)
- **η ταπείνωση** – προσβολές γελοιοποίηση και εκφοβισμός – πρόκειται για συμπεριφορές οι οποίες μειώνουν τη προσωπικότητα, θίγουν την αξιοπρέπεια και την αυτοεκτίμηση του παιδιού (π.χ. φωνές δημόσιος εξευτελισμός ή χαρακτηρισμός του παιδιού ως βλάκα γελοιοποίηση μιας αδυναμίας του παιδιού)

Συναισθηματική κακοποίηση

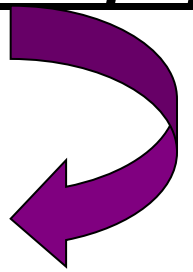
- **ο εκφοβισμός** – η πρόκληση τρόμου ή πολύ δυνατού φόβου σε ένα παιδί – η τοποθέτηση του ή απειλή για τοποθέτηση του σε ένα ‘άβολο’ και επικίνδυνο χώρο – (π.χ. εξαναγκασμός του παιδιού να παρακολουθεί βίαιες ενέργειες ανάμεσα σε άλλα μέλη της οικογένειας ή ανάμεσα σε κατοικίδια –απειλή προς το παιδί να σηκωθεί να φύγει από το σπίτι –απειλή προς το παιδί ότι κάποιος αγαπημένος του θα σκοτωθεί)
- **η απομόνωση** –ο εγκλεισμός, ο περιορισμός της φυσικής επικοινωνίας με άλλους, η περιορισμένη ελευθερία ακόμα και μέσα στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού (π.χ. κλείδωμα του παιδιού μέσα στο δωμάτιο του, επιβολή συγκεκριμένων δραστηριοτήτων καθώς και απαγόρευση επαφής και επικοινωνίας με άλλα παιδιά)
- **άρνηση συναισθηματικής ανταπόκρισης** –δεν προσφέρεται καμιά φροντίδα με συναισθηματικό και υπεύθυνο τρόπο –το παιδί λειτουργεί αποσπασματικά και δεν συμμετέχει σε τίποτα – αλληλεπιδρά μόνο όταν είναι απαραίτητο –(π.χ. αντιμετώπιση σαν να είναι αντικείμενο)

Συναισθηματική κακοποίηση

---η συναισθηματική κακοποίηση ενδέχεται να συνοδεύεται και από άλλες μορφές κακοποίησης – ακολουθεί ένα μοτίβο =επαναλαμβάνεται & διατηρείται εάν αφεθεί χωρίς παρέμβαση δεν περνάει με το χρόνο απλά επιδεινώνεται

---η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να βλάψει τη ψυχοσυναισθηματική & γνωστική ανάπτυξη τους τη νοημοσύνη, την μνήμη, την αντίληψη, την προσοχή, τη γλώσσα, τη φαντασία, και άλλες γνωστικές λειτουργίες

Εντοπισμός και ανίχνευση της συναισθηματικής κακοποίησης

Συναισθηματική κακοποίηση

Ενδείξεις που μπορούν να βοηθήσουν =

- κατάθλιψη , απομόνωση, χαμηλό αυτοσυναίσθημα
- φόβος, τρόμος, αδυναμία προόδου από τη νηπιακή ηλικία
- **Επιθετικότητα**
- Συναισθηματική αστάθεια, διαταραχή ύπνου
- διαμαρτυρίες υγείας χωρίς ιατρική βάση
- **Ακατάλληλη συμπεριφορά για το επίπεδο ανάπτυξης**
προσπάθειες αυτοκτονίας ή συζήτηση περί αυτής
- υπερβολική εξάρτηση
- **Αδυναμία εμπιστοσύνης**
- Κλοπή,
- Αισθήματα ντροπής, ενοχής, συχνά κλάματα, αυτοκατηγορία, αυτοεξευτελισμός
- νευρικότητα, δυσφορία απέναντι σε συγγενείς, χρήση ουσιών

Συναισθηματική κακοποίηση

Βασικές αρχές πρακτικές υποδείξεις αντιμετώπισης

- ✓ ενημερώνουμε τους γονείς για το πόσο καταστροφική είναι η συναισθηματική κακοποίηση είναι γιατί πολύ συχνά δεν γνωρίζουν τι προκαλούν στο παιδί τους
- ✓ Εξηγούμε ότι τα παιδιά τους συχνά χρειάζονται ενθάρρυνση και τους ωθούμε να δείχνουν σε αυτά ζεστασιά και θετική στάση
- ✓ παροτρύνουμε τους γονείς να απευθυνθούν σε ειδικούς τόσο για τα δικά τους προβλήματα όσο και για την κατάσταση του παιδιού τους
- ✓ Οι εκπαιδευτικοί δεν θα πρέπει να διστάζουν να ζητούν συγγνώμη εάν χάσουν τη ψυχραιμία τους ή πουν κάτι με θυμό –τα παιδιά πρέπει να ξέρουν ότι οι ενήλικοι παραδέχονται τα λάθη τους –οι προσβλητικοί όροι τεμπέλης ανόητε θα πρέπει να αποφεύγονται
- ✓ Η όποια ποινή θα πρέπει να επιβάλετε για τη διόρθωση της συμπεριφοράς & όχι για να μειώσει ή να ταπεινώσει το παιδί

Παραμέληση -εγκατάλειψη

=αποτελεί στέρηση του παιδιού από τις βασικές και απαραίτητες προϋποθέσεις ασφαλούς και υγιούς ανάπτυξης του –[όπως το καθαρό υγιεινό σπιτικό, η

τροφή, η ένδυση η ιατρική περίθαλψη και η εκπαίδευση]

---ένα παιδί είναι εγκαταλειμμένο εάν αφεθεί χωρίς φροντίδα για μακρά χρονικά διαστήματα ή εγκαταλειφθεί

---η παιδική παραμέληση αποτελεί την πιο συνηθισμένη μορφή κακοποίησης & παρ' όλου που είναι σε πολλές περιπτώσεις εμφανής και θεωρείται απειλή ακόμα και για τη ζωή του παιδιού είναι αρκετά δύσκολο να διαπιστωθεί

---μπορεί να οδηγήσει στην κατάθλιψη, στην ασυγκινησία 'έλλειψη' συναισθήματος, σε παραβατική συμπεριφορά

Παραμέληση -εγκατάλειψη

εμφανείς ενδείξεις παραμέλησης =

Φυσική παραμέληση

- βρόμικο δέρμα
- έντονη σωματική δυσσομία
- βρόμικα κουρελιασμένα και ακατάλληλα λόγω μεγέθους ρούχα
- ακατάλληλα για τις καιρικές συνθήκες ρούχα
- παράταση παραμονής στο σχολείο χωρίς συγκεκριμένο λόγο και γενικότερα παραμονή για μεγάλα χρονικά διαστήματα χωρίς καμία επίβλεψη

Κακή υγεία

- νύστα ή εύκολη κόπωση
- πρηξίματα κάτω από τα μάτια
- επιρρόπεια σε λοιμώξεις του αναπνευστικού

Παραμέληση -εγκατάλειψη

- μώλωπες οι πληγές ή τα κοψίματα που έχουν μολυνθεί
- συχνές ασθένειες

Υποσιτισμός

- επαιτεία για τροφή –κλοπή αυτής
- συχνή πείνα
- ψάξιμο στους σκουπιδοτενεκέδες για εύρεση τροφής
- λαιμαργία
- μάζεμα και κρύψιμο φαγητού
- παχυσαρκία
- υπερκατανάλωση ανθυγεινού φαγητού

Τα παιδιά που είναι παραμελημένα σε σχέση με το σχολείο παρουσιάζουν

Παραμέληση -εγκατάλειψη

- κλαίνε εύκολα
- έρχονται στο σχολείο χωρίς κολατσιό
- δεν έχουν ποτέ χρήματα
- χρειάζονται οδοντιατρική περίθαλψη
- κοιμούνται μέσα στην τάξη
- συχνά δείχνουν να είναι στον δικό τους κόσμο
- έρχονται πολύ νωρίς στο σχολείο και δείχνουν να μην θέλουν να γυρίσουν στο σπίτι
- προκαλούν προβλήματα
- καταστρέφουν βιβλία εργασίες, βοηθήματα, ακόμα και παιχνίδια
- είναι απομονωνόμενα υπερδραστήρια ή υποτονικά και καταθλιπτικά
- λένε ψέματα και κλέβουν
- σπάνε πράγματα ή καταστρέφουν τη σχολική περιουσία

Παραμέληση -εγκατάλειψη

συμπεριφορά γονέων που παραμελούν τα παιδιά

ΤΟΥΣ =

- *υπόσχονται αλλά δεν ακολουθούν τις συστάσεις*
- *δεν είναι συνεπείς στα ραντεβού τους με το σχολείο και αρνούνται την οποιαδήποτε βοήθεια είτε από το σχολείο είτε από άλλες πηγές*
- *κάνουν χρήση ουσιών*
- *είναι απομονωμένοι από φίλους και συγγενείς*
- *στο ιστορικό τους υπάρχει και η δική τους παραμέληση*
- *έχουν σπίτι στο οποίο επικρατεί η ανοργανωσιά και χάος*
- *έχουν ιστορικό χρόνιας ασθένειας*
- *δίνουν την εντύπωση παραίτησης από οτιδήποτε και τίποτα δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον*

Βασικές αρχές και πρακτικές υποδείξεις αντιμετώπισης =

- ανάπτυξη υποστηρικτικών υπηρεσιών για γονείς (επίσκεψη ειδικών ή υποστηρικτικών ομάδων στο σπίτι)
- ανάπτυξη υπηρεσιών που θα ερευνούν τη συνεμφάνιση παραμέλησης και ενδο-οικογενειακής βίας
- εξασφάλιση υπηρεσιών ψυχικής υγείας που το χρειάζονται και το επιθυμούν και ανάπτυξη υπηρεσιών για τα θύματα παραμέλησης
- αύξηση των προσπαθειών για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων όπως η φτώχεια, η χρήση ουσιών, οικογενειακής βίας που συσχετίζονται με την παραμέληση
- αύξηση των προσπαθειών για ενημέρωση & ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με την παιδική παραμέληση και με τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να συμμετέχουν στην αποφυγή τους

Προγράμματα πρόληψης

---τα προγράμματα πρόληψης προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις αξίες των κοινωνικών ομάδων & τις ερμηνείες του τι χρειάζεται να γίνει κάθε φορά για την αντιμετώπιση της παραμέλησης-κακοποίησης (DofHHOffice 1999)

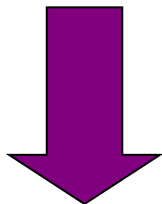
---από το '70 άρχισαν στην Ευρώπη & ΗΠΑ να αναπτύσσονται προγράμματα πρόληψης-παρέμβασης – το **88%** των προγραμμάτων πρόληψης της παιδικής κακοποίησης αφορούσαν τα δημοτικά σχολεία

---η πρόληψη αφορούσε τα παιδιά, τους εφήβους, του εκπαιδευτικούς και τους γονείς (συμβουλευτική γονέων-εκπαιδευτικών & εκπαίδευση παιδιών στην χρήση αποτελεσματικών στρατηγικών αντιμετώπισης του φαινομένου)

Προγράμματα πρόληψης

- αυτοί που ωφελήθηκαν περισσότερο (Biggs & Hawkins 1994) ήταν τα παιδιά από χαμηλό ΚΟ περιβάλλον και τα παιδιά των οποίων οι γονείς συμμετείχαν ενεργά στο πρόγραμμα του σχολείου
- τα κριτήρια αποτελεσματικότητας ήταν η αύξηση γνώσεων των συμμετεχόντων για την παιδική κακοποίηση και οι θετικές αλλαγές στις σχέσεις γονέων-παιδιών καθώς και η υιοθέτηση στρατηγικών αντιμετώπισης από τα παιδιά
- τα βασικά χαρακτηριστικά των καλών προγραμμάτων ήταν =

Προγράμματα πρόληψης

- να διευρύνουν τη θεματολογία & τις πρακτικές τους εκτός από το πρόβλημα της παιδικής κακοποίησης
- να συζητήσουν & να υπολογίσουν τις απόψεις των παιδιών
- να λαμβάνουν υπόψη τους & να αξιοποιούν τα αναλυτικά προγράμματα του σχολείου
- να διασφαλίζουν τη συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερόντων
- να διαθέτουν χρόνο που να επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς τον αναστοχασμό και την επεξεργασία της εμπειρίας τους
- Να απέχουν από θέσεις που συντηρούν την άποψη πως όσα παιδιά προετοιμάζονται κατάλληλα αναλαμβάνουν την ατομική ευθύνη να προστατεύονται από μόνα τους από την κακοποίηση

Προγράμματα πρόληψης

---**τα προγράμματα πρόληψης** θα πρέπει να αναγνωρίζουν με σαφήνεια πως υπάρχει διαφορά εξουσίας μεταξύ των παιδιών και των ενηλίκων που έχει σαν αποτέλεσμα τα παιδιά να νιώθουν και να είναι ανίσχυρα στις σχέσεις με τους ενηλίκους

---ΣΟΣ= έχει ασκηθεί κριτική στα προγράμματα πρόληψης που περιορίζονται στην εκπαίδευση των συμμετεχόντων με αποκλειστικό στόχο την αύξηση της γνώσης –(Ko & Cosden 2001) γιατί η αλλαγή στη γνώση δεν βρέθηκε να συνοδεύεται με αλλαγή στη συμπεριφορά των παιδιών –επιπλέον η χρήση αποτελεσματικών στρατηγικών (λεκτική αντίσταση) δεν περιορίζει πάντοτε τη σοβαρότητα της κακοποίησης

Προγράμματα πρόληψης

---επομένως τα προγράμματα πρόληψης θα πρέπει να συμβάλουν + με την εκπαίδευση =

α) -στον εντοπισμό και τη διαδικασία αναφοράς των περιπτώσεων σε εξειδικευμένες υπηρεσίες, με προσδιορισμό των βασικότερων ενδείξεων, με την ανάπτυξη και εδραίωση δι-επαγγελματικής συνεργασίας των εκπαιδευτικών με τους εμπλεκόμενους φορείς καθώς και με την αξιολόγηση της επικινδυνότητας για την παρουσία κακοποίησης

β) -στην εκπαίδευση γονέων + εκπαιδευτικών σε ζητήματα παιδικής προστασίας & παιδικής κακοποίησης, στην εκπαίδευση παιδιών & εφήβων σε δραστηριότητες ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης

Αναγκαιότητα στήριξης

---στις χώρες της Ευρώπης οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να δείχνουν περισσότερη σημασία-προσοχή στο πρόβλημα της κακομεταχείρισης των παιδιών καθώς θεωρούνται υπεύθυνοι για την αναφορά των περιπτώσεων – ανεξάρτητα εάν υπάρχει σαφές νομοθετικό πλαίσιο οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές μορφές κακοποίησης & τις συνέπειες που συνοδεύουν το παιδί και την οικογένεια του

---θα πρέπει να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το σύστημα παιδικής προστασίας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο –οι δυσκολίες των παιδιών στη μάθηση και στην συναισθηματική έκφραση αποτελούν δείκτες δυσκολιών που συνδέονται με πρακτικές παραμέλησης και κακοποίησης

Αναγκαιότητα στήριξης

---οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εξοικειώνονται με τις στρατηγικές στήριξης παιδιών με εμπειρίες παραμέλησης & κακοποίησης

---το σχολείο θα πρέπει να αναπτύσσει ένα σύστημα φροντίδας που αποδεικνύει έμπρακτα τη δέσμευση του στην ευημερία των μαθητών –π.χ. σύνδεση της οικογένειας με υποστηρικτικές υπηρεσίες εκτός σχολείου

---οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εκπαιδεύονται στην αναγνώριση και στην επεξεργασία των δικών τους συναισθηματικών αντιδράσεων απέναντι στην παιδική κακοποίηση

---να επεξεργάζονται κανόνες εχεμύθειας των μελών της σχολικής τάξης

---να μεριμνούν ώστε οι μαθητές τους να αισθάνονται ασφάλεια και σιγουριά στη σχολική τάξη

---το σχολείο να ενσωματώνει τις πρακτικές φροντίδας & στήριξης των παιδιών & των οικογενειών τους σε καθημερινές διεργασίες

ΣΟΣ = ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΟΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

τα οποία να είναι αποτελεσματικά ως προς την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών – η συνεργασία με τον σχολικό ψυχολόγο θα βοηθήσει στην συνεργασία του σχολείου με τις αρμόδιες υπηρεσίες στήριξης παιδιού και οικογένειας καθώς θα οδηγήσει και στην προσαύξηση της εμπιστοσύνης των εκπαιδευτικών στην ικανότητα αναγνώρισης των διαφόρων τύπων της κακοποίησης όπως και για πιθανή αναφορά

---ο σχολικός ψυχολόγος & εκπαιδευτικός επεξεργάζονται από κοινού την οριοθέτηση του παιδιού με κακοποίηση – **δεν θα πρέπει να υπάρχουν φαντασιώσεις για τη διάσωση του παιδιού** – θα πρέπει να υπάρχει διαπραγμάτευση των προσδοκιών απ' όλα τα εμπλεκόμενα μέρη

Έρευνα Μπίμπου & Νιάκου (2004)

---κατέγραψαν τις απόψεις των εκπαιδευτικών μέσα από ένα ερωτηματολόγιο αναφορικά με τις εμπειρίες τους στην παιδική κακοποίηση (1860 εκπαιδευτικών)

---τα σημαντικότερα ευρήματα είναι =

-ανέφεραν περιορισμένη προσωπική εμπειρία & αναγνώριση στο σχολείο ως προς τις πρακτικές κακομεταχείρισης παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον (αναφέρονται σε σωματική κακοποίηση δεν αναγνωρίζουν σεξουαλική κακοποίηση)

-αναρωτιούνται εάν θα πρέπει μόνο να εντοπίσουν και να αναφέρουν το φαινόμενο ή εάν θα πρέπει να διερευνήσουν οι ίδιοι την υπόθεση για τη διαπίστωση της αλήθειας των ισχυρισμών ή των ενδείξεων

Έρευνα Μπίμπου & Νιάκου (2004)

-συνδέουν τις πρακτικές κακομεταχείρισης των παιδιών στο οικογενειακό τους περιβάλλον με κοινωνικούς και οικογενειακούς παράγοντες και κυρίως με τη χρήση αλκοόλ, ουσιών, και την παρουσία ψυχολογικών προβλημάτων στους γονείς –συχνά πιστεύουν πως η γονική ψυχική διαταραχή συνδέεται άμεσα με την παρουσία παραμέλησης-κακοποίησης στα παιδιά

-η απουσία ακράδαντων στοιχείων, η απουσία στήριξης από το σχολικό πλαίσιο, η άρνηση του παιδιού για την αναγνώριση της κακοποίησης και η πιθανή ρήξη με τις οικογένειες **συνιστούν τους πιο συχνούς λόγους** που οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν να μην αναφέρουν τις περιπτώσεις κακοποίησης

Έρευνα Μπίμπου & Νιάκου (2004)

--οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν **πρώτα** την παραμέληση, **μετά** τη συναισθηματική κακοποίηση, **μετά** τη σωματική και **με μεγάλη δυσκολία** τη σεξουαλική κακοποίηση

---**ως δείκτες παραμέλησης** θεωρούν τις δυσκολίες σχολικής επίδοσης

--**ως δείκτες συναισθηματικής κακοποίησης** αναφέρουν την εκδήλωση υπερβολικού φόβου, άγχους και συστολής

--**την ύπαρξη σωματικών κακώσεων** την θεωρούν ένδειξη σωματικής κακοποίησης

--**ενώ ο έντονος φόβος συνδέεται** με την σεξουαλική κακοποίηση

Σε γενικές γραμμές οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν στο μυαλό τους = ότι

- Η ηλικία και η ψυχολογική κατάσταση του παιδιού
- Η διάρκεια της κακοποίησης
- Σοβαρότητα
- Σχέση με αυτόν που κακοποιεί
- Επίπεδο απειλών

Αποτελούν τους παράγοντες που επηρεάζουν τις επιπτώσεις & την αντιμετώπιση του φαινομένου

- Τα παιδιά που υφίστανται κακοποίηση δεν μιλούν... γιατί....
- Είναι πολύ μικρά
- Απειλήθηκαν ή δωροδοκήθηκαν
- Νιώθουν μπερδεμένα
- Φοβούνται ότι κανείς δεν θα τα πιστέψει
- Νιώθουν ενοχές ή ότι είναι «κακά» παιδιά
- Ανησυχούν μήπως δημιουργηθούν προβλήματα στα ίδια ή εκείνους που αγαπούν.

Αποτελέσματα παρεμβάσεων στην οικογένεια

- 40% των γονέων θα βελτιωθούν σημαντικά
- 40% θα σταματήσουν την σωματική αλλά όχι την ψυχολογική κακοποίηση
- 20% Δεν θα αλλάξει ποτέ και υπάρχει ανάγκη απομάκρυνσης του παιδιού

Ο ρόλος του σχολείου

- Προγράμματα Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης στο πλαίσιο της Αγωγής Υγείας,
- Άλλα προγράμματα προαγωγής υγείας (ΚΕΘΕΑ)
- Καθώς και μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τέτοια προγράμματα θα πρέπει να έχουν ως κεντρικό άξονα να ενισχύσουν:

Ο ρόλος του σχολείου

Την ενημέρωση των παιδιών σχετικά με τις ευθύνες και τα όρια της γονικής φροντίδας καθώς και άλλων ενηλίκων που σχετίζονται μαζί τους ή/ και αναλαμβάνουν τη φύλαξή τους,

Τη γνώση τους για το δικό τους σώμα, το είδος και την καταλληλότητα των σχέσεων διάφορων μορφών,

Την ενημέρωσή τους για την έκταση και τη αξία των δικαιωμάτων τους και της αξίας του εαυτού τους,

Τη γνώση τους σχετικά με την ύπαρξη και τη φύση της σεξουαλικής παραβίασης και ποιοι θα μπορούσαν να διαπράξουν τέτοιες πράξεις,

Τις στρατηγικές των παιδιών για αποφυγή της παραβίασης ή πώς να αναζητούν βοήθεια και στήριξη

Τα παιδιά θα πρέπει να ξέρουν ότι..

- Το σώμα και το μυαλό είναι δικά τους και όλοι οι άλλοι πρέπει να τα σέβονται.
- Μπορούν να λένε «όχι»
- Φεύγουν μακριά από κάποιον που τα φοβίζει.
- Μπορούν να μιλούν για τους φόβους τους στους γονείς τους.
- Δεν ακολουθούν αγνώστους.
- Πρέπει να βρουν κάποιον που να εμπιστεύονται (δάσκαλος)
- Πρέπει να καλούν στο 1056 για να ζητήσουν συμβουλή, υποστήριξη, βοήθεια.

Θεσμοί αντιμετώπισης του φαινομένου

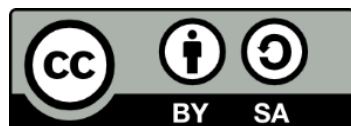
- **Εισαγγελία Ανηλίκων,**
- **Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού,**
- **Παιδικά Νοσοκομεία,**
- **Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου (ΕΨΥΠΕ),**
- **Συνήγορος του παιδιού: Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού**

Γραμμές βοήθειας

Προς το «Χαμόγελο του Παιδιού» μέσω:

- Εθνικής Γραμμής sos 1056,
- Εθνικού Κέντρου για τα Εξαφανισμένα και Θύματα Εκμετάλλευσης Παιδιά,
- Των σπιτιών για τη φιλοξενία παιδιών θυμάτων ,
- Κέντρων Κοινωνικής & Ψυχολογικής Στήριξης,
- Του Τμήματος Ενημέρωσης Μαθητών, Εκπαιδευτικών και Γονέων
- Εκπαιδευτικοί,
- Οργανισμοί για την σεξουαλική κακοποίηση Ομπρέλα S.O.S

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

